

Θέματα για παρέμβαση ΕΣΑΗ στο πλαίσιο της διαβούλευσης του ΕΣΕΚ 2020-2030, Δεκέμβριος 2019

Βασικές παρατηρήσεις

Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) αποτελεί για κάθε Κράτος-Μέλος το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής του για την Ενέργεια και το Κλίμα την επόμενη δεκαετία. Με βάση αυτό θα προσδιοριστούν οι εθνικές Προτεραιότητες Πολιτικής και θα σχεδιαστούν τα εθνικά Μέτρα Πολιτικής που θα στηρίζουν τους πέντε βασικούς τομείς της Ενεργειακής Ένωσης. Επίσης αυτό το Σχέδιο, σύμφωνα με τον μηχανισμό διακυβέρνησης, θα προσδιορίσει την ανάπτυξη και την εφαρμογή των χρηματοδοτικών μηχανισμών και προγραμμάτων που θα υποστηρίξουν την υλοποίηση των στόχων που θα προσδιοριστούν.

Στο υπό διαβούλευση Σχέδιο ο Ελληνικός Σύνδεσμος Ανεξάρτητων Εταιρειών Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΣΑΗ) αναγνωρίζει την πολύ σημαντική δέσμευση της Ελληνικής Δημοκρατίας για κλιματικά ουδέτερη οικονομία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι το 2050. Καμία επιμέρους πολιτική δεν θα πρέπει να αντιστρατεύεται αυτόν τον κεντρικό και μακροχρόνιο στόχο. Άλλωστε η μετάβαση στην οικονομία χαμηλού άνθρακα θα ωφελήσει την Ελλάδα με ένα διπλό μέρισμα: την προστασία του κλίματος ταυτόχρονα με την επίτευξη των επιδιωκόμενων υψηλών ρυθμών ανάπτυξης μέσω τεχνολογικού μετασχηματισμού και αποδοτικών επενδύσεων.

Παράλληλα το υπό διαβούλευση ΕΣΕΚ ορίζει την ανάπτυξη Μηχανισμού Παρακολούθησης από τα ευρήματα του οποίου θα συμπληρώνονται οι ετήσιες εκθέσεις αναφοράς που θα υποβάλλονται για το ΕΣΕΚ, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 2018/1999 για τη Διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης. Ο ΕΣΑΗ θεωρεί ότι στην Ομάδα Εργασίας Παρακολούθησης του ΕΣΕΚ πέραν των μελών που ορίζει η ΠΥΣ 31/30.09.2019 θα πρέπει να συμμετέχουν και φορείς της αγοράς, όπως επίσης ότι οι Μηχανισμοί Παρακολούθησης που θα αναπτυχθούν θα πρέπει να είναι εξειδικευμένοι ανά θεματική ενότητα και τα αποτελέσματά τους να δημοσιεύονται, ώστε να λαμβάνει γνώση η αγορά και η κοινωνία των πολιτών και να ενημερώνονται άμεσα οι επενδυτές σχετικά με την ανάγκη/πρόθεση τροποποίησης των υφιστάμενων πολιτικών και μέτρων.

Το αναθεωρημένο Σχέδιο, με τους φιλόδοξους στόχους που θέτει, είναι ευθυγραμμισμένο με την πολιτική της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής για αύξηση του στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στο 50%-55% το 2030 (αντί του έως τώρα συμφωνημένου στόχου 40%) προσδίδοντας επενδυτική βεβαιότητα, με ορίζοντα τουλάχιστον δεκαετίας, αφού οι στόχοι που θέτει και τα γενικά αποτελέσματα που επιτυγχάνει δεν αναμένεται να χρειαστούν σημαντική αναθεώρηση το 2023.

Ως προς το βασικό ζήτημα της απολιγνιτοποίησης, ο ΕΣΑΗ συμφωνεί ότι είναι αναγκαία πολιτική προκειμένου να επιτευχθούν οι τιθέμενοι στόχοι δηλώνοντας ότι η διαδικασία για τον χρόνο απόσυρσης των μονάδων θα πρέπει να γίνει με τρόπο που να σέβεται την Ευρωπαϊκή νομοθεσία - και ιδίως την Οδηγία 2010/75 για τις βιομηχανικές εκπομπές από όσες λιγνιτικές μονάδες θα παραμείνουν σε λειτουργία την περίοδο 2020-2028.

Όσον αφορά το ζήτημα της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού ο ΕΣΑΗ τονίζει εκ νέου την αναγκαιότητα λειτουργίας αγοράς διαθέσιμης ισχύος και ευέλικτης ισχύος, έτσι ώστε να διασφαλίζει ο Διαχειριστής Συστήματος επαρκείς πόρους για την κάλυψη των αιχμών αλλά

και την εύρυθμη καθημερινή λειτουργία του Συστήματος σε μία εποχή όπου τεχνολογίες με βάση το οριακό κόστος παραγωγής αντικαθίστανται από φιλικότερες προς το περιβάλλον μηδενικού (ή πολύ χαμηλού) βραχυχρόνιου οριακού κόστους. Για αυτό και επιβάλλεται άλλωστε η άμεση επανεκκίνηση των δημοπρασιών στο πλαίσιο του μεταβατικού μηχανισμού ευέλικτης ισχύος, ο οποίος και θα ακολουθηθεί από τη μακροχρόνια αγορά διαθέσιμης ισχύος.

Για τις νέες αγορές ηλεκτρισμού που θα τεθούν σε λειτουργία το 2020, η θέση του Συνδέσμου είναι ότι πρωταρχικό ρόλο στην επιτυχή λειτουργία τους θα παίξουν οι διαδικασίες παρακολούθησης της αγοράς (market monitoring) υπό την εποπτεία της ΡΑΕ και με τη συνεργασία του Χρηματιστηρίου Ενέργειας και του ΑΔΜΗΕ, οι οποίες θα πρέπει έγκαιρα να σχεδιασθούν και υλοποιηθούν αλλά προπαντός να δοκιμασθούν ως προς την απόδοσή τους για ικανό χρονικό διάστημα .

Επιπλέον, ο Σύνδεσμος επιθυμεί να αναδείξει τον σημαντικό ρόλο των Προμηθευτών στην επίτευξη των περισσότερων από τους στόχους που θέτει η κλιματική και ενεργειακή πολιτική της ΕΕ, αλλά και το ίδιο το ΕΣΕΚ. Οι Προμηθευτές στη νέα εποχή θα δώσουν με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους τη δυνατότητα στους καταναλωτές για ενεργό συμμετοχή στην αγορά και θα συμβάλουν στη διαμόρφωση των νέων προτύπων συμπεριφοράς στην παραγωγή και στην κατανάλωση της ενέργειας. Θα αναμέναμε, όμως, μεγαλύτερη εξειδίκευση στον καθορισμό στόχων για την εγκατάσταση έξυπνων μετρητών, καθώς και για τη μετάβαση σε αποκεντρωμένη παραγωγή ενέργειας μέσω του ενεργειακού συμψηφισμού.

Ως προς τις θεματικές ενότητες πάνω στις οποίες δομείται το υπό διαβούλευση Σχέδιο, ο ΕΣΑΗ επιθυμεί να καταθέσει τις εξής παρατηρήσεις:

Κλιματική Αλλαγή

- 1) Ο ΕΣΑΗ συμφωνεί με τη θέση τόσο του υπό διαβούλευση Σχεδίου όσο και των διεθνών οργανισμών και εταιρειών που στις αντίστοιχες μακροχρόνιες μελέτες τους (ΙΕΑ, European Commission, BP, κλπ.) υπογραμμίζουν ότι το φυσικό αέριο είναι το καύσιμο-γέφυρα προς τη νέα εποχή της πλήρους απανθρακοποίησης. Αυτό αποτυπώνεται εύγλωττα και στο Διάγραμμα 4 του παρόντος Σχεδίου, σε αντίθεση με ό,τι προέβλεπε το αρχικό Σχέδιο (Δεκέμβριος 2018). Εξάλλου, είναι πιθανό μελλοντικά αυτές οι μονάδες να λειτουργήσουν με καύσιμα βίο-αέρια π.χ. βιομεθάνιο, πράσινο υδρογόνο, κλπ. αποτελώντας έτσι όχι μόνο βασικό και απαραίτητο στήριγμα της πορείας μετάβασης αλλά και πυλώνα ενός πλήρως απανθρακοποιημένου ενεργειακού συστήματος.
- 2) Ο ΕΣΑΗ στέκεται αρωγός στη βασική πολιτική κατεύθυνση της απολιγνιτοποίησης με ουσιαστικό ορίζοντα απόσυρσης όλων των λιγνιτικών μονάδων (πλην της Πτολεμαΐδας 5) το αργότερο μέχρι το 2025. Άλλωστε ο ΕΣΑΗ έχει επανειλημμένα τονίσει την αναγκαιότητα σύμπτωσης της Ελλάδας με τον διακηρυγμένο στόχο της Eurelectric για ηλεκτροπαραγωγή μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 2040. Όμως θέλουμε να τονίσουμε ότι το κείμενο του ΕΣΕΚ και ειδικότερα ο Πίνακας 32 προβλέπει ότι το 2022 θα είναι σε λειτουργία 2.900 MW λιγνιτικών μονάδων και το 2025 θα είναι 700 MW. Αυτό σημαίνει ότι η απόσυρση λιγνιτικών μονάδων, όπως αυτές του ΑΗΣ Αμυνταίου και του ΑΗΣ Καρδιάς, που δε συμμορφώνονται με το Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο -και ειδικά με την Οδηγία 2010/75 για τις βιομηχανικές εκπομπές- φαίνεται παραδόξως να συντελείται με ορίζοντα 3-4 ετών από σήμερα. Ανάλογο ζήτημα πιθανώς θα προκύψει μετά τον Ιούνιο 2020 με τις μονάδες Άγιος Δημήτριος 1-4, εάν αυτές δεν προβούν σε όλες τις απαραίτητες αναβαθμίσεις έτσι

ώστε να τηρούν τα όρια εκπομπής ρύπων που προβλέπονται από την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Πέραν των χρονικών περιορισμών που περιλαμβάνονται στην Ευρωπαϊκή Οδηγία 2010/75, η Ελλάδα θα πρέπει να συμμορφωθεί από το 2020 και με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2016/2284, η οποία θέτει συγκεκριμένο στόχο για τη μείωση των εκπομπών ρύπων όπως το διοξείδιο του θείου και τα οξειδία του αζώτου. Η παρατεταμένη λειτουργία λιγνιτικών μονάδων που δε συμμορφώνονται με την Οδηγία 2010/75, και οι οποίες είναι βασικοί ρυπαντές τόσο σε SOx όσο και σε NOx, θα μπορούσε να διακινδυνεύσει την επίτευξη των εθνικών ορίων που θέτει η Οδηγία 2016/2284 για την περίοδο 2020-2024.

- 3) Στο θέμα της Δίκαιης Μετάβασης, ο ΕΣΑΗ πιστεύει ότι οι απαραίτητοι πόροι θα πρέπει να διασφαλισθούν από τον εθνικό προϋπολογισμό, καθώς και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης. Οι πόροι του τελευταίου θα πρέπει να είναι σαφώς μεγαλύτεροι από τα πέντε δις. Ευρώ που πρότεινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και φυσικά θα πρέπει να είναι νέοι Ευρωπαϊκοί πόροι και όχι ποσά που θα προέρχονται από την ανακατανομή υφιστάμενων Ταμείων (π.χ. Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ταμείο Συνοχής). Επίσης, πρέπει να τονισθεί ότι η χρηματοδότηση της Δίκαιης Μετάβασης στην Ελλάδα μόνο επικουρικά θα πρέπει να βασισθεί σε ενδεχόμενα έσοδα από τη μελλοντική εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, καθώς αυτά και θα αργήσουν να έλθουν και δεν μπορεί προς το παρόν να εκτιμηθεί το ύψος τους.

Ασφάλεια Ενεργειακού Εφοδιασμού

- 4) Οι νέες αγορές ενέργειας και επικουρικών υπηρεσιών θα πρέπει να συμπληρώνονται και με τη λειτουργία αγοράς διαθέσιμης ισχύος. Η μεταβατική αγορά διαθέσιμης ευέλικτης ισχύος θα πρέπει να επανεκκινήσει άμεσα και να σταματήσει μόλις τη διαδεχθεί η μακροχρόνια αγορά διαθέσιμης ισχύος, έτσι ώστε έγκαιρα να δοθούν τα οικονομικά σήματα στους συμμετέχοντες στην αγορά και τους δυνητικούς επενδυτές και να διασφαλιστεί από τον ΑΔΜΗΕ η απαραίτητη διαθέσιμη ισχύς που θα επιτρέψει την κάλυψη των αιχμών ζήτησης και την ασφαλή λειτουργία του Ηλεκτρικού Συστήματος την επόμενη δεκαετία σε συνθήκες πολύ μεγάλης διείσδυσης των κυμαινόμενων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αυτό σημαίνει ότι ο σχεδιασμός και η διαβούλευση για τη μακροχρόνια αγορά ισχύος θα πρέπει να ξεκινήσει χωρίς καμία καθυστέρηση, έτσι ώστε η Ελληνική Κυβέρνηση να είναι σε θέση να κοινοποιήσει το μέτρο στην DG Comp εντός του 2020. Η έγκαιρη λειτουργία της μακροχρόνιας αγοράς διαθέσιμης ισχύος θα διασφαλίσει και τις απαραίτητες πηγές διαθέσιμης ισχύος -μεταξύ άλλων και την υλοποίηση των νέων επενδύσεων σε ευέλικτες μονάδες με καύσιμο φυσικό αέριο- χωρίς τις οποίες το επίπεδο αξιοπιστίας λειτουργίας του Συστήματος [όπως αυτό εκφράζεται από το δείκτη LOLE (Loss of Load Expectation)] δεν θα παραμείνει στα επιθυμητά επίπεδα, δηλαδή κάτω των 3 ωρών/έτος. Αυτό το σενάριο θα πρέπει προφανώς να περιλαμβάνεται και στην ετήσια Μελέτη Επάρκειας Ισχύος που εκπονεί και δημοσιεύει ο ΑΔΜΗΕ.

Πρέπει επίσης να τονίσουμε ότι το Ηλεκτρικό Σύστημα στην Ελλάδα έχει ανάγκη επαρκούς διαθέσιμης ισχύος τόσο για την κάλυψη των αιχμών ζήτησης όσο και για την καθημερινή κάλυψη της μεταβαλλόμενης παραγωγής των ολοένα και αυξανόμενων έργων ΑΠΕ. Αυτό σημαίνει ότι η εναλλακτική ενός μηχανισμού εκτός αγοράς (strategic reserve), που θα κινητοποιεί κάποιες μεμονωμένες μονάδες για διάστημα λίγων ημερών σε ετήσια βάση, δεν εξυπηρετεί τις πραγματικές ανάγκες του Συστήματος και για αυτό

και δεν αποτελεί αληθινή εναλλακτική στη θέσπιση και λειτουργία μιας ολοκληρωμένης μακροχρόνιας αγοράς διαθέσιμης ισχύος.

Ανοικτές και ανταγωνιστικές αγορές ενέργειας

- 5) Ο ΕΣΑΗ πιστεύει ότι η ολοκλήρωση μιας ανοικτής και ανταγωνιστικής αγοράς ενέργειας, υπό την αυστηρή εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που περιλαμβάνονται στη ΣΛΕΕ, πρέπει να αποτελεί βασικό στοιχείο του μακροχρόνιου ενεργειακού σχεδιασμού. Η λειτουργία των ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών μπορεί να εγγυηθεί ότι οι τιμές ηλεκτρισμού για τους καταναλωτές κατά τη διάρκεια της της ενεργειακής μετάβασης τη δεκαετία 2020-2030 όχι απλά δεν θα αυξηθούν αλλά θα μειωθούν κατά τι, με τη μεγαλύτερη μείωση να ακολουθεί μετά το 2030.
- 6) Για τις νέες αγορές ηλεκτρισμού ο Σύνδεσμός μας έχει δημόσια τοποθετηθεί όσον αφορά τις αναγκαίες προϋποθέσεις προκειμένου αυτές να λειτουργήσουν εν τέλει με όφελος για τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις ηλεκτρισμού και την εθνική οικονομία. Αυτές είναι:
  - a. Λειτουργία διαδικασιών και μονάδων για την παρακολούθηση της αγοράς (market monitoring) από τη ΠΑΕ, το ΕΧΕ και τον ΑΔΜΗΕ. **Το σημείο στο οποίο θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα κατά τη διαδικασία παρακολούθησης είναι φυσικά η συστηματική πώληση ενέργειας κάτω από το κόστος.** Για αυτό και διαφωνούμε με την αναφορά του ΕΣΕΚ στη σελ. 70 για ανάπτυξη μηχανισμού παρακολούθησης δεικτών της αγοράς. Αυτό που έχει σημασία είναι όχι οι δείκτες συγκέντρωσης αλλά η ανάλυση της συμπεριφοράς των Συμμετεχόντων (bidding behavior) και ο εντοπισμός αντί-ανταγωνιστικών πρακτικών. Σε κάθε περίπτωση οι προαναφερόμενες διαδικασίες και μηχανισμοί θα πρέπει να έχουν δοκιμασθεί για πολύμηνο χρονικό διάστημα πριν την επίσημη μετάβαση στο νέο Μοντέλο Στόχο δημοσιεύοντας τα ευρήματα που προέκυψαν από την περίοδο δοκιμών.
  - b. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία της παρακολούθησης της αγοράς είναι να διατηρηθεί και στη νέα αγορά η μεθοδολογία υπολογισμού του μεταβλητού κόστους των υδροηλεκτρικών μονάδων. Αυτή η τιμή προφανώς δεν θα λειτουργεί ως κατώφλι προσφοράς, αλλά θα χρησιμοποιείται για να διαπιστωθεί εάν γίνεται και από τις υδροηλεκτρικές μονάδες συστηματική πώληση κάτω από το κόστος. Θα πρέπει επίσης να αναπτυχθεί ρεαλιστική μεθοδολογία για την αποτύπωση της πραγματικής διαθέσιμης ισχύος των υδροηλεκτρικών μονάδων σε ημερήσια βάση.
  - c. Πολύ σημαντικό είναι επίσης να διασφαλιστεί επαρκής ενεργειακή ρευστότητα στη νέα Αγορά της Επόμενης Ημέρας, έτσι ώστε αυτή να παράγει ρεαλιστικά οικονομικά σήματα. Εάν, με τα δεδομένα μεγέθη των Συμμετεχόντων στην ελληνική αγορά, μεγάλο μέρος της ζήτησης καλυφθεί με διμερή συμβόλαια φυσικής παράδοσης τότε η Αγορά της Επόμενης Ημέρας θα καταλήξει να είναι μια ρηχή και μη ανταγωνιστική αγορά. Για αυτό τον λόγο, η πρότασή μας είναι να τεθεί ένα μονοψήφιο ποσοστό Α% στις ποσότητες ενέργειας που μπορεί ένας Προμηθευτής- με μερίδιο λιανικής αγοράς που υπερβαίνει ένα ποσοστό Χ%- να δηλώνει με προτεραιότητα εκτέλεσης φυσικής παράδοσης στην Αγορά της Επόμενης Ημέρας. Οι ποσότητες ενέργειας που διαμορφώνουν το ποσοστό Α% αφορούν τόσο αυτές που ο εν λόγω Προμηθευτής δεσμεύει μέσω ιδίων συναλλαγών του επί Ενεργειακών Χρηματοπιστωτικών Μέσων εντός της οργανωμένης Ενεργειακής Χρηματοπιστωτικής Αγοράς, όσο και αυτές που κλείνει μέσω ιδίων διμερών συμβολαίων εκτός των οργανωμένων αγορών. Ειδικότερα το ποσοστό Α% είναι ο λόγος του αθροίσματος των ως άνω ποσοτήτων

ενέργειας προς το σύνολο της ποσότητας ενέργειας που αγοράστηκε από τον εν λόγω Προμηθευτή στην Αγορά της Επόμενης Ημέρας

- 7) Ο ΕΣΑΗ πιστεύει ότι την επόμενη δεκαετία θα αλλάξει άρδην το τοπίο και στη λιανική αγορά και θεωρεί ότι για αυτόν τον λόγο θα πρέπει να ενδυναμωθεί ο ρόλος του Προμηθευτή στην αγορά με κατάργηση χρεώσεων από το ανταγωνιστικό σκέλος που δημιουργούν επισφάλειες στην οικονομικότητα της δράσης του και με διευρυμένη παροχή υπηρεσιών μέσω του λογαριασμού που εκδίδει προς τον τελικό καταναλωτή. Ο καταναλωτής θα είναι στο επίκεντρο των αλλαγών με νέα προϊόντα και υπηρεσίες στη διάθεσή του και με ενεργό συμμετοχή του στην αγορά. Ήδη τα τελευταία χρόνια ο ανταγωνισμός μεταξύ των Προμηθευτών έχει δώσει τη δυνατότητα σε εκατοντάδες χιλιάδες καταναλωτές στην Ελλάδα να ωφεληθούν με ουσιαστικές μειώσεις στο ύψος του λογαριασμού τους. Οι δημοπρασίες τύπου NOME ήταν ένα σημαντικό εργαλείο για το άνοιγμα του ανταγωνισμού στη λιανική αγορά, όπως αναφέρει το παρόν Σχέδιο (βλ. Παραρτήματα, σελ.76). Ο ΕΣΑΗ έχει εδώ και χρόνια τονίσει ότι αυτό το εργαλείο μόνο ως προσωρινή λύση μπορούσε να ιδωθεί και ότι θα έπρεπε εγκαίρως να σχεδιασθεί η αντικατάστασή του με την εισαγωγή πλήρους ανταγωνισμού στην παραγωγή ηλεκτρισμού. Κάτι τέτοιο όμως δεν έγινε με αποτέλεσμα για άλλη μια φορά οι επιχειρήσεις ηλεκτρισμού και οι καταναλωτές να βρίσκονται αντιμέτωποι με την ασυνέχεια της ενεργειακής πολιτικής.
- 8) Ο ΕΣΑΗ πιστεύει ότι είναι εφικτή η διασύνδεση της Δωδεκανήσου και των νησιών του Βορείου Αιγαίου με το ηπειρωτικό Σύστημα μέχρι το 2026. Αυτό άλλωστε αποδεικνύει και η διεθνής εμπειρία σε αντίστοιχα έργα, π.χ. η διασύνδεση της Ιρλανδίας με τη Γαλλία (700 MW, 575 km) ξεκίνησε να μελετάται την αντίστοιχη περίοδο (2009-2010) με τις δύο αυτές ελληνικές διασυνδέσεις και θα είναι σε λειτουργία το 2026. Τα επιπλέον ποσά που είναι διαθέσιμα στην Ελλάδα από την ΕΕ για αυτό τον σκοπό (από την πώληση δικαιωμάτων εκπομπής CO₂ από το ευρωπαϊκό απόθεμα) ανέρχονται στα 600-700 εκ. Ευρώ και μπορούν να επιταχύνουν την κατασκευή αυτών των δύο διασυνδέσεων.
- 9) Είναι αναγκαίο να σχεδιασθούν και να κατασκευασθούν νέες ηλεκτρικές διασυνδέσεις με τις γειτονικές χώρες. Το παρόν Σχέδιο δεν περιλαμβάνει χρονοδιάγραμμα για τη διασύνδεση με την Κύπρο. Επιπρόσθετα, η Ελλάδα πρέπει να πάρει πρωτοβουλία μαζί με άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης ή/και με υποψήφιας χώρες από τα Δυτικά Βαλκάνια για την κατασκευή ηλεκτρικής λεωφόρου (electricity highway) συνεχούς ρεύματος από τη ΝΑ Ευρώπη προς την Κεντρική Ευρώπη. Με αυτόν τον τρόπο θα γίνει εφικτή, τη δεκαετία 2030-2040 και κατόπιν, η εξαγωγή ενέργειας όταν υπάρχει υπερπαραγωγή ΑΠΕ στην Ελλάδα, η εγκατεστημένη ισχύς των οποίων θα υπερβεί τα 30 GW εντός εκείνης της δεκαετίας. Η νέα αυτή διασύνδεση θα ενισχύσει βέβαια και τη δυνατότητα των κατανεμόμενων μονάδων που βρίσκονται εγκατεστημένες στην Ελλάδα να υποστηρίξουν με τη διαθέσιμη ισχύ τους και την ευέλικτη λειτουργία τους τη διασφάλιση της επάρκειας ισχύος στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης.
- 10) Είναι απαραίτητη η μεταφορά τεχνογνωσίας, ο εκσυγχρονισμός του μάνατζμεντ και η κεφαλαιακή ενίσχυση του ΔΕΔΔΗΕ για να ανταπεξέλθει στον κρίσιμο ρόλο του για την ανάπτυξη και τον ψηφιακό μετασχηματισμό του δικτύου διανομής.
- 11) Για ολοκληρωμένο ψηφιακό μετασχηματισμό και ενίσχυση του ρόλου του καταναλωτή θα πρέπει αλλαγές να θεσπιστούν άμεσα και στο κανονιστικό πλαίσιο της προμήθειας της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου με την άμεση απαλοιφή υποχρεώσεων αποστολής έγχαρτων λογαριασμών, εντύπων και συμβολαίων.

Βελτίωση Ενεργειακής Απόδοσης

- 12) Η ανάλυση του υπό διαβούλευση Σχεδίου οδηγεί στο ασφαλές συμπέρασμα ότι ολόκληρο το οικοδόμημα επίτευξης των ενεργειακών και κλιματικών στόχων βασίζεται στην ιδιαίτερα υψηλή βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στη χώρα μας. Αυτό δεν αντανακλάται τόσο στο απόλυτο νούμερο της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας (ca. 16,2 Mtoe), η οποία είναι περίπου ίδια το 2020 και το 2030, όσο στην παραγωγικότητα της ενέργειας η οποία αυξάνεται πάνω από 31% σε αυτή την περίοδο. Για να γίνει εφικτή όμως αυτή η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας στην Ελλάδα απαιτούνται κατάλληλα και επαρκή εργαλεία χρηματοδότησης, ιδιαίτερα αυτά που αφορούν σε κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων καθώς όπως φαίνεται το δημοσιονομικό περιθώριο επιτρέπει μόνο περιορισμένα φορολογικά κίνητρα για ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων. Σε αυτό όμως το θέμα το ΕΣΕΚ είναι λίγο διαφωτιστικό. Αναμένουμε λοιπόν από την Κυβέρνηση το πλαίσιο για τις πράσινες χρηματοδοτήσεις (green financing) στην ανάπτυξη του οποίου προφανώς θα έχουν ιδιαίτερο ρόλο και η ΤτΕ ως μέλος και του NGFS (Network of Central Banks and Supervisors for Greening the Financial System) καθώς και η ΕΤΕπ αλλά και η EBRD. Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη διαμόρφωση του πλαισίου για το νέο ΕΣΠΑ της προγραμματικής περιόδου 2021-2027 όπου το 30% (περίπου 7 δισ. Ευρώ) θα πρέπει να δοθούν στον Στόχο Πολιτικής 2, δηλαδή σε δράσεις και μέτρα για μια πιο πράσινη, απανθρακοποιημένη Ευρώπη. Το Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων θα πρέπει να είναι σε συνεχή διαβούλευση με τους φορείς της αγοράς ενέργειας τόσο ενόψει της υποβολής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή του γενικού πλαισίου (Φεβρουάριος 2020) όσο και κατόπιν, ενόψει της υποβολής των επιχειρησιακών προγραμμάτων (Ιούνιος 2020).
- 13) Σχετικά με τη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας το 2030, θεωρούμε ότι θα είναι αισθητά μεγαλύτερη από 61,8 TWh, που προβλέπει το TIMES -και θα υπερβεί το επίπεδο των 65 TWh που προβλέπει το PRIMES- και αυτό λόγω αφενός της (ταχείας ιδίως μετά το 2027) ανάπτυξης της οδικής ηλεκτροκίνησης και του εξηλεκτρισμού των μεταφορών μέσω του σιδηροδρόμου και αφετέρου της σημαντικής διεύδυσης των αντλιών θερμότητας. Η παρούσα κυβέρνηση έχει πολλές φορές αναφερθεί στη σημασία της ηλεκτροκίνησης και για αυτό τον λόγο αναμένουμε ότι θα θεσπιστεί άμεσα το πλαίσιο δημιουργίας της απαραίτητης υποδομής παράλληλα με επαρκή κίνητρα που θα επιταχύνουν την είσοδο των ηλεκτρικών αυτοκινήτων στην αγορά.
- 14) Ο ΕΣΑΗ θεωρεί ότι όσον αφορά τα καθεστώτα επιβολής οι Συμμετέχοντες στη διακίνηση και προμήθεια των ενεργειακών δεν μπορούν και δεν πρέπει να επιβαρυνθούν ασύμμετρα, με ποσοστά επίτευξης μεγαλύτερα του 10%, που ισχύει για την τρέχουσα περίοδο 2014-2020.
- Σχετικά με τη συμμετοχή των εταιρειών Διανομής στα υπόχρεα Μέρη της νέας περιόδου 2021-2030, ο ΕΣΑΗ συμφωνεί και υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα μέτρα που μπορούν οι εν λόγω εταιρείες να συμπεριλαμβάνουν στο Ετήσιο Σχέδιο Συμμόρφωσης, ώστε να μη δημιουργούνται ασυμμετρίες μεταξύ των Υπόχρεων Μερών. Η δραστηριότητα των Διαχειριστών των δικτύων είναι σε μεγάλο βαθμό ρυθμιζόμενη με προκαθορισμένο ποσοστό εύλογου κέρδους, κατ' επέκταση θα πρέπει να θεσμοθετηθούν προβλέψεις και έλεγχοι ώστε αφενός το κόστος της υλοποίησης μέτρων με στόχο την εξοικονόμηση να μην περνάει στη ρυθμιζόμενη περιουσιακή τους βάση και να κοινωνικοποιείται και αφετέρου οι δράσεις αυτών να μην περιορίζουν τις δράσεις που μπορούν να υλοποιηθούν από τους Προμηθευτές, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε μία απόλυτα ανταγωνιστική αγορά. Μία πρόταση θα μπορούσε

να είναι η δραστηριότητα των Διαχειριστών των δικτύων στα καθεστώτα επιβολής να αφορά στη μείωση των απωλειών των δικτύων με στόχο τη βελτιστοποίηση της λειτουργίας τους.

Επομένως, ο ΕΣΑΗ δε συμφωνεί με τη γενικόλογη ανάληψη στόχου από τα Καθεστώτα Επιβολής κατ' ελάχιστον ίσου με το 20%, ενώ θεωρεί ότι πιθανή αύξηση θα μπορούσε να αξιολογηθεί μέσω της επέκτασης του υφιστάμενου σχήματος μέσω της λειτουργίας μηχανισμού ανάλογου των λευκών πιστοποιητικών. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί η σημασία της ορθής αποτίμησης των δράσεων της περιόδου 2014-2020, όπως και ο σαφής προσδιορισμός των επιλέξιμων μέτρων από τα Υπόχρεα Μέρη για την περίοδο 2021-2030.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

- 15) Ο ΕΣΑΗ πιστεύει ότι θα πρέπει ο ΑΔΜΗΕ και ο ΔΕΔΔΗΕ να εκπονούν και να δημοσιεύουν -στο πλαίσιο του Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς για την υποβολή από τους διαχειριστές δικτύων μακροπρόθεσμων αναπτυξιακών προγραμμάτων- ανά διετία κοινή μελέτη που να αποτυπώνει την κατάσταση των δικτύων, όσον αφορά την ικανότητά τους για ενσωμάτωση έργων ΑΠΕ, καθώς και τα απαραίτητα έργα χωρικής και ψηφιακής αναβάθμισης ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι εγκατάστασης νέων έργων ΑΠΕ, με ορίζοντα το 2030 και να αποφευχθεί ο κορεσμός των δικτύων ηλεκτρισμού. Για την αποφυγή άλλωστε μιας τέτοιας εξέλιξης το υπό διαβούλευση Σχέδιο θεωρεί ότι θα ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα. Είναι αυτονόητο ότι η εκπόνηση και δημοσίευση αυτών των μελετών -αρχής γενομένης από το 2020- ανήκει σίγουρα σε αυτά τα απαραίτητα μέτρα.
- 16) Ως πρώτο βήμα απλοποίησης της αδειοδοτικής διαδικασίας των έργων ΑΠΕ, ο Σύνδεσμός μας προτείνει τη λειτουργία Υπηρεσίας Μίας Στάσης (ΥΜΣ), όπως επιβάλλεται από την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2018/2001 για τις ΑΠΕ. Παράλληλα ο Σύνδεσμος θεωρεί ιδιαίτερα σημαντική τη δημιουργία ενός ξεκάθਾਰου πλαισίου αναφορικά με τη ριζική ανανέωση του παραγωγικού εξοπλισμού (repowering) των σταθμών ΑΠΕ. Για τα φωτοβολταϊκά πάρκα ο ΕΣΑΗ πιστεύει ότι δεν απαιτείται η χορήγηση σε αυτά άδειας παραγωγής καθώς όλα τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε αυτή, εξετάζονται και σε κατοπινά στάδια. Σημαντική εξοικονόμηση χρόνου μπορεί να προέλθει από την κατάργηση της υποχρέωσης για γνωμοδότηση/έγκριση ενός έργου ΑΠΕ από δύο ή και τρεις βαθμίδες Υπηρεσιών με αρμοδιότητα επί των δασικών θεμάτων. Μία αρκεί.
- 17) Στις προκλήσεις για τις ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή θα πρέπει οπωσδήποτε να προστεθεί και η συμβολαιοποίηση έργων ΑΠΕ σε μακροχρόνια βάση (PPAs) η οποία τα επόμενα χρόνια αναμένεται να εξελιχθεί σε ένα από τα βασικά εργαλεία χρηματοδότησης και ανάπτυξης έργων ΑΠΕ.
- 18) Παρά το γεγονός ότι το ίδιο το ΕΣΕΚ αναγνωρίζει ότι η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τη χωροθέτηση έργων ΑΠΕ σε όλη την επικράτεια είναι κρίσιμη για την επίτευξη του πολύ υψηλού στόχου διείσδυσης των ΑΠΕ στο μίγμα ηλεκτρισμού, εντούτοις το νέο χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ θα αργήσει τουλάχιστον μία διετία ακόμη. Για αυτό τον λόγο και απαιτούνται λύσεις ώστε να προχωρήσει απρόσκοπτα μέχρι τότε η χωροθέτηση και ανάπτυξη των νέων έργων ΑΠΕ.
- 19) Ο ενδεικτικός στόχος των 250 MW, όπως αποτυπώνεται στον Πίνακα 8, για τα θαλάσσια αιολικά αντιστοιχεί στην πραγματικότητα στην κατασκευή ενός μόνο τέτοιου έργου την επόμενη δεκαετία. Η ραγδαία μείωση τιμών ηλεκτρικής ενέργειας από τα θαλάσσια αιολικά πάρκα, που ήδη παρατηρείται διεθνώς, δε συμβαδίζει με αυτή την πρόβλεψη του ΕΣΕΚ. Επίσης, σε ένα Σχέδιο με τόσο φιλόδοξους στόχους είναι παράταιρο να

προβλέπεται ότι ουσιαστικά η γεωθερμία υψηλής θερμοκρασίας δεν θα αναπτυχθεί στην Ελλάδα για ακόμα δέκα χρόνια.

- 20) Όσον αφορά την αποθήκευση ενέργειας, αυτό που πρέπει να λάβει υπόψη του το ΕΣΕΚ και ο σχεδιασμός των αγορών ενέργειας, επικουρικών υπηρεσιών και διαθέσιμης ισχύος είναι ότι για τις μονάδες αποθήκευσης τα έσοδα από την αγορά ενέργειας δεν επαρκούν, όπως αποδεικνύουν και διεθνείς μελέτες (π.χ. CAISO 2019 “ENERGY STORAGE Perspectives from California and Europe”). Τα έργα αποθήκευσης πρέπει να μπορούν να προσφέρουν (και να αμείβονται για) επικουρικές υπηρεσίες, έλεγχο συχνότητας και τάσης, ταχεία άνοδο/κάθοδο (ramping), μετάθεση φορτίου (load shifting) και κάλυψη αιχμών ζήτησης. Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί η γενικότερη ανάγκη ένταξης/σχεδιασμού επιπλέον προϊόντων για την παροχή υπηρεσιών προς τον Διαχειριστή του Συστήματος που θα καλύπτουν θέματα ευελιξίας και ασφάλειας του Συστήματος και θα δίνουν τη δυνατότητα αποζημίωσης στους παραγωγούς ευέλικτων μονάδων παραγωγής, την ευέλικτη απόκριση ζήτησης και τις μονάδες αποθήκευσης.
- 21) Το ΕΣΕΚ ουσιαστικά δεν περιλαμβάνει την τεχνολογία της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης στην παλέτα των διαθέσιμων και οικονομικά αποδοτικών εργαλείων για την επίτευξη των στόχων του 2030. Αυτό όμως έρχεται σε αντίθεση με την πολιτική της ΕΕ - όπως αυτή αποτυπώνεται στο Άρθρο 14 της Οδηγίας 2012/27- για την ενθάρρυνση από τα κράτη-μέλη της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης.

Έρευνα-καινοτομία

- 22) Ο εξηλεκτρισμός πολλών τομέων της οικονομίας αποτελεί βασικό εργαλείο για τη δραστική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Παρόλα αυτά υπάρχουν βιομηχανικές δραστηριότητες (π.χ. τσιμέντο, χάλυβας, υαλουργία) όπου η ανάγκη επίτευξης πολύ υψηλών θερμοκρασιών απαιτεί τη χρήση πρωτογενών καυσίμων. Η έρευνα θα πρέπει λοιπόν να εστιάσει και στην ανάπτυξη τεχνολογιών για την επίτευξη αυτών των πολύ υψηλών θερμοκρασιών με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών, έτσι ώστε να απανθρακοποιηθεί και αυτός ο τομέας της οικονομίας. Υπό αυτό το πρίσμα, θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντική τη Δράση Έρευνας, που περιλαμβάνεται στο υπό διαβούλευση Σχέδιο, για την ανάπτυξη τεχνολογίας γραμμικής συγκέντρωσης εγκατάστασης Συγκεντρωτικών Θερμικών Ηλιακών.
- 23) Η Ελληνική Κυβέρνηση θα πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλία στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης έτσι ώστε να αυξηθεί το ποσοστό του ΑΕΠ της Ένωσης που κατευθύνεται σε έρευνα και καινοτομία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, το οποίο και παρουσιάζει συνεχή μείωση.

Τέλος, όσον αφορά τη διακυβέρνηση του όλου εγχειρήματος, ο ΕΣΑΗ καταθέτει τα εξής:

Διακυβέρνηση ΕΣΕΚ

- 24) Ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός 2018/1999 στο Άρθρο 14 προβλέπει την υποβολή σχεδίου επικαιροποίησης του ΕΣΕΚ (Ιούνιος 2023) και τελικής επικαιροποίησης του ΕΣΕΚ (Ιούνιος 2024). Επιπλέον ο συγκεκριμένος Κανονισμός για τη Διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης αναφέρεται και στη μακροχρόνια ενεργειακή στρατηγική, με ορίζοντα τουλάχιστον τριακονταετίας, που κάθε κράτος-μέλος υποβάλλει στην Επιτροπή το 2020 και η οποία, αν κριθεί αναγκαίο, θα επανεξετάζεται ανά πενταετία. Όλα τα παραπάνω καταδεικνύουν την ανάγκη να δημιουργηθούν μόνιμες δομές συμμετοχής ή/και πλατφόρμες διαλόγου με αντικείμενο τον μακροχρόνιο ενεργειακό σχεδιασμό. Σε αυτές

(κατά το πρότυπο άλλως Ευρωπαϊκών χωρών όπως η Ολλανδία και η Σουηδία) θα μετέχουν εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, τοπικών και περιφερειακών αρχών και της οικονομικής και επιχειρηματικής κοινότητας. Από τις αρχές του 2020 και μετά, οι συγκεκριμένες δομές συμμετοχής θα πρέπει να συνεδριάζουν σε τακτά χρονικά διαστήματα συζητώντας με τους εκπροσώπους της εκτελεστικής εξουσίας τόσο τη γενικότερη πορεία εξέλιξης του μακροχρόνιου ενεργειακού σχεδιασμού όσο και συγκεκριμένα κατά περίπτωση θέματα με ειδικό χωρικό ή τομεακό ενδιαφέρον.

- 25) Οι δράσεις ενημέρωσης και εκπαίδευσης που προβλέπει το υπό διαβούλευση ΕΣΕΚ δεν θα πρέπει να βασίζονται στον κεντρικό σχεδιασμό αλλά αντίθετα θα πρέπει να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Έτσι θα μπορούν να λάβουν καλύτερα υπόψη τις ιδιαίτερες κάθε φορά ανάγκες των τοπικών κοινωνιών και να μεγιστοποιήσουν την αποτελεσματικότητά τους αναφορικά με την αποδοχή των έργων ΑΠΕ.